

Hlavní název: Procházka kolem světa, kterouž vykonal a popisuje
Alexandr svob. pán Hübner
Druh dokumentu: Monografie
ISBN: null
Autor: ***Donator NF***
Hübner, Alexander, Carl, Joseph
Strana: [2] - 21

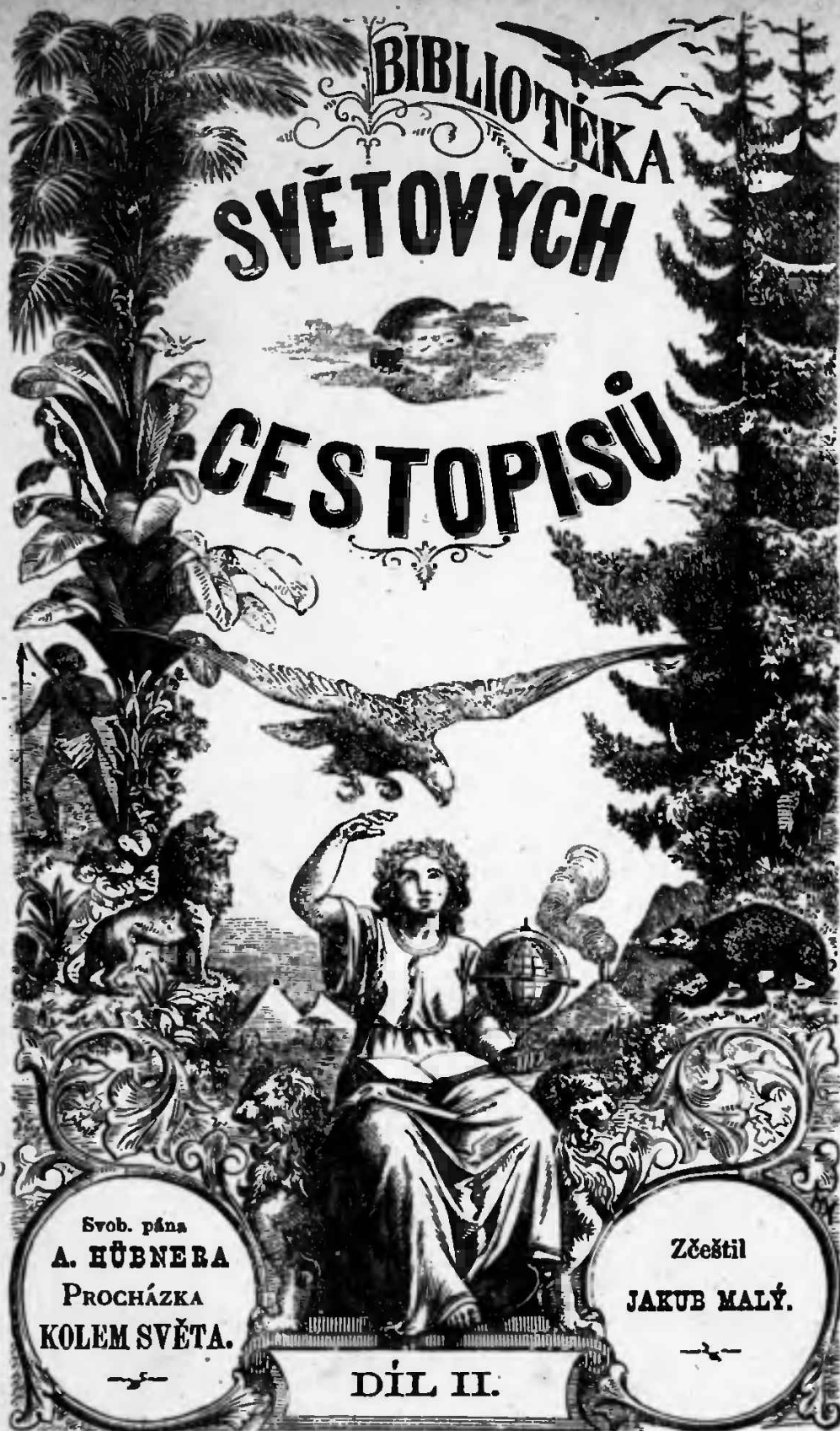
SYSTEM
◆KRAMERIUS◆

Podmínky využití

NK ČR poskytuje přístup k digitalizovaným dokumentům pouze pro nekomerční, vědecké, studijní účely a pouze pro osobní potřeby uživatelů. Část dokumentů digitální knihovny podléhá autorským právům. Využitím digitální knihovny NK ČR a vygenerováním kopie části digitalizovaného dokumentu se uživatel zavazuje dodržovat tyto podmínky využití, které musí být součástí každé zhotovené kopie. Jakékoli další kopírování materiálu z digitální knihovny NK ČR není možné bez případného písemného svolení NK ČR.

Národní knihovna ČR
Klementinum 190
110 00 Praha 1

kramerius@nkp.cz

V PRAZE

TISKEM KNIHTISKÁRNY FRANTIŠKA ŠIMÁČKA

1880.

Vaclar Kaňák, Praha I, Bellestka 7/1866.

PROCHÁZKA
KOLEM SVĚTA,

KTEROUŽ VYKONAL A POPISUJE

ALEXANDR SVOB. PÁN HÜBNER.

~~~~~
BIBLIOTÉKY SVĚTOVÝCH CESTOPISŮ

—= DÍL II. =—

ZČESTIL

JAKUB MALÝ.

SPISOVATELEM AUTORISOVANÉ VYDÁNÍ.

V PRAZE
NÁKLADEM KNIHTISKÁRNY FRANTIŠKA ŠIMÁČKA
1880.

1124439

54 F 18912

106/58

Km. A, 35. Kės 20-

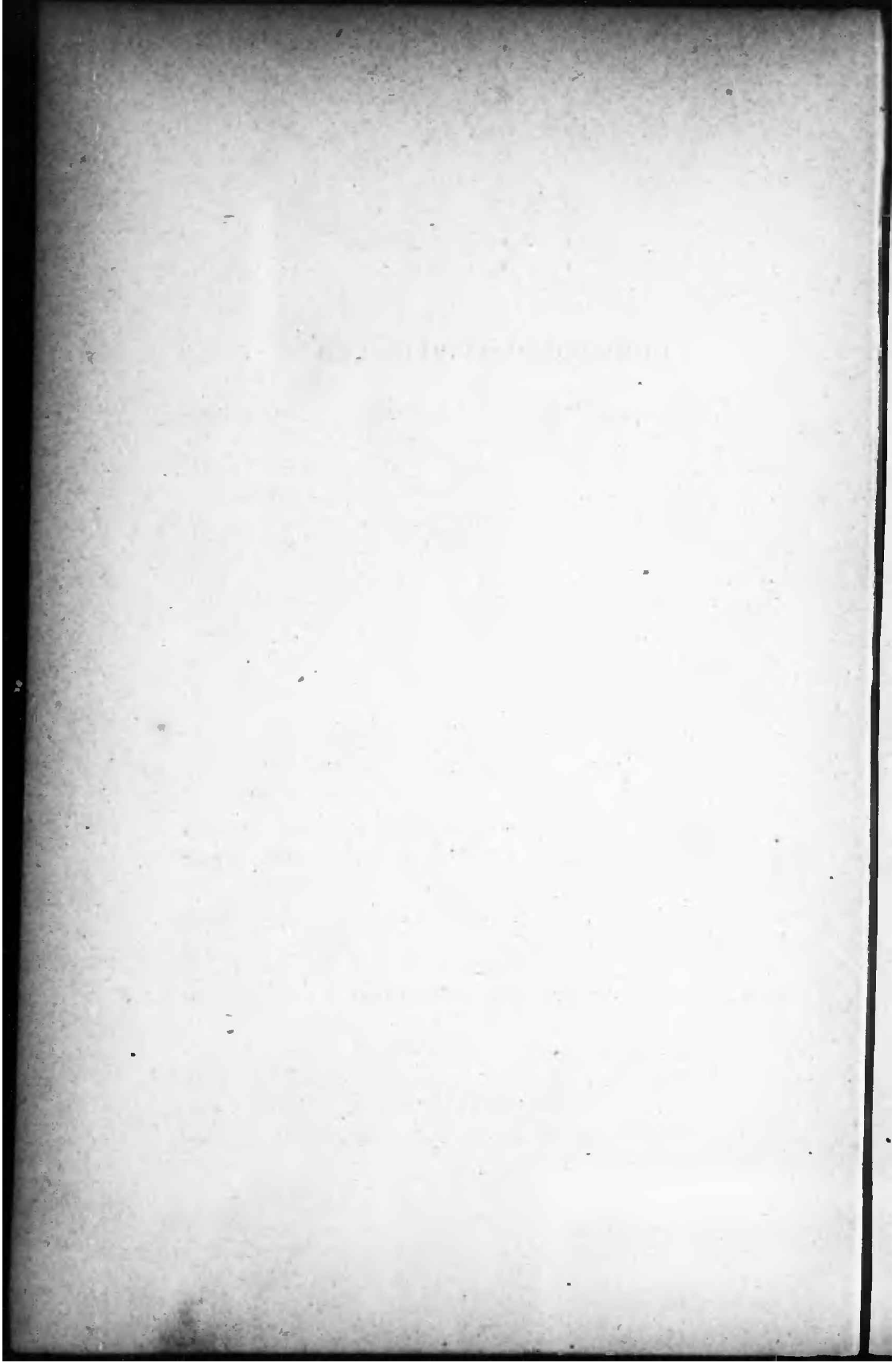
PŘIPOMENUTÍ REDAKCE.

Učinivše v naší cestopisní bibliotéce začátek s dílem vědecky před důležitým, totiž nejnovějším Stanleyovým cestopisem africkým, podáváme nyní obecenstvu českému cestopis jiného druhu, který nemaje na zřeteli přísnou vědu má nicméně v jiném ohledu velikou důležitost a zvláštní zajímavost, líče krajiny, o kterých jedná, se stránky hlavně sociální a politické. Jest to „Procházka kolem světa“ někdejšího rakouského vyslance v Paříži a v Římě, později policejního ministra Alexandra svobodného pána Hübnera, která, vyšedši ponejprv roku 1874 zároveň v jazyku francouzském a německém, dočkala se od těch dob již pátého francouzského a třetího německého vydání.

Tato při díle cestopisném zajisté vzácná obliba obecnstva jest v plné míře oprávněna, neboť duchaplný spisovatel jeho, stojící povoláním svým co státník a diplomat na takové výši světového rozhledu, ku které jen málo kterému spisovateli možná jest se povznést, a mající všude přístup do nejvznešenějších kruhů, líčí nám nejdůležitější země největších dvou dílů světa, Ameriky a Asie, ve všech jejich poměrech a vztazích, podáváje rovněž tak bohatý jak věrný obraz jejich veřejného, společenského i kulturního života, jehož pestrá rozmanitost nakreslena perem v pravém slova smyslu mistrným.

Stejně vysoká cena obsahu i formy Hübnerova díla učinila možnou věcí, podati je v úplném překladu bez všelikého vynechávání neb skracování, a redakce „Bibliotéky světových cestopisů“ má za to, že se tím obecenstvu českému v nemalé míře zavděčí.

PŘEDSLOV SPISOVATELŮV.

V Corville House, Tipperary
dne 13. května 1871.

Viděti za Skalnými Horami, v pralesích Sierry Nevady
boj civilisace s divokou přírodou,

v říši vycházejícího slunce smělý pokus několika paměti-
hodných mužů, kteří národ svůj náhle na dráhu pokroku
vrhnouti usilují,

pozorovati v říši středu skrytý, větším dílem trpný ale
vždy velmi zarputilý odpor ducha čínského proti vtírající se
vzdělanosti evropské,

to jest účel mé cesty čili spíše procházky kolem světa.

Čas můj příliš jest obmezen pro návštěvu Indie. Jiné
cestě, ač zachová-li mne Bůh při živobyťi a zdraví, zůstaveno
budiž skoumání poměrů, vzrostlých ze staletého obcování veli-
kého křesťanského národu s podrobenými jemu Indy a maho-
medány.

Na cestě své zamýšlím se baviti, to jest divné a mně
nové věci viděti, a to, co jsem přes den slyšel a spatřil,
každý večer do svého denníku zaznamenávati.

THE HISTORY OF THE

... ..
... ..
... ..
... ..
... ..

... ..
... ..
... ..
... ..
... ..

... ..
... ..
... ..
... ..
... ..

... ..
... ..
... ..
... ..
... ..

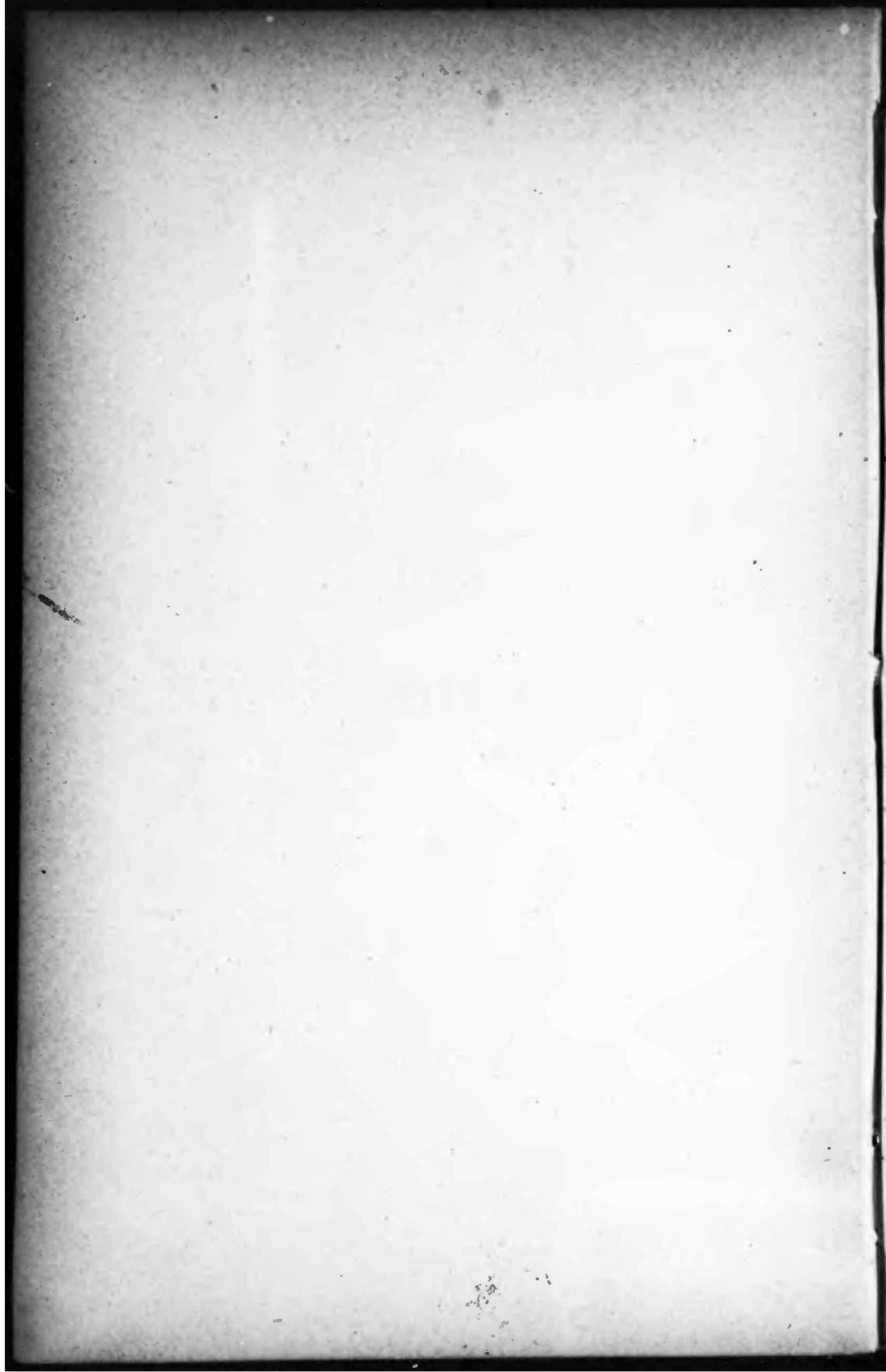

PRVNÍ DÍL.

AMERIKA.

I.

Z Queenstownu do Nového Yorku.

Od 14. až do 21. května.

Odjezd. — Nedělní odpočinek v Queenstownu. — Vystěhovalci na lodi Číně. — Rozpaky o plavbě severně od 41. stupně šířky. — Příchod do Nového Yorku.

(14. května.) Queenstown, přístav Corkský, východiště velikých parníků, které mezi Evropou a Novým světem skoro každodenní spojení prostředkují, nezdál se mně nikdy tak půvabný, jako v tom okamžení, když jsem jej opouštěl. Povětrnost byla překrásná, nebe mlhavé, ale bez oblaků a téměř modré, vzduch vlhký, vlažný a pln jarní vůně. Až na oranžové stromy, světlejší slunce a tmavomodré barvy jihu má Queenstown podnebí, oblohu i rostlinstvo Portugalu. Když jsem dnes ráno ubíral se nahoru ke kostelu, stojícímu na výšině za městem, krácel jsem pod deštěm květů, v stínu ctihodných stromů vavřínových, mezi libovonným houštím podél křovin stenajících pod břemenem růží a jasmínu, a — čmž nemohou se honositi ani Cintra, Tapada a zahrady Lisabonské — na smaragdovém aksamitovém koberci staré Anglie. Klid nedělní povznášel se nad malým městem. Bílé domy jeho, poloskryté v záhybech zelených strání, zhlížely se v lesklých, dnes hladkých vodách rozsáhlého zálivu. Neděli ke cti vlají na lodích praporečky. Zátoku objímá pásmo pahorků, pokrytých lukami, překrásným stromovím a nesčíslnými letohrádky zelenými rameny svými. Ven do moře vede jediný úzký průplav, ukazující oku našemu kousek oceanu. Tam, asi dvě míle odtud, čeká na nás již veliký parník Čína. Včera opustiv Liverpool veplul dnes do Queenstownu, aby přijal poštovní vaky a několik cestujících. Jak blízka již jest hodina odplutí, na to ukazují kouřící se komíny a četné jej obklopující loďky. Na

nábřežích podél domů tlačí se pestrý zástup lidu se procházejícího: důstojníci v uniformách, páni, osoby nižších tříd, rybáři ve svátečním obleku, paní a dívky, které, ve tmavé pláště zaobaleny, zvědavě a trdnomyslně si nás prohlížejí svýma velikýma, krásnýma, temnošedýma očima. Přicházejíce z kostela jdou se dívat na vstupující do lodí. První jsou vystěhovalci. Podávání sobě rukou, prolévání několika slzí — jest to loučení pro celý život — zármutek utopený v poslední sklenici whisky. Malý parník přechází mezi nábřežím a korbem Cunardské společnosti. Mne vyprovází několik pánů jachtovního klubu Corkského, nejstaršího to v Anglii, farář Queenstowský a jeho kooperatoři, i jsmeť svědky mnohého tklivého výjevu. Neschází však při tom úplně živel komický. Konečně dojde na mne. Nastoupení dlouhé cesty přes moře má do sebe vždy něco slavnostního. Sama vroucnost, s kterou nám přátelé přejí šťastnou plavbu, připomíná nám vrtkavost zrádných živelů, kterým se svěrujeme. Ve tři hodiny jsme na lodi Číně, ve čtyři pod parou.

(17. května.) Počasí jest výborné, obloha jasná, vzduch svěží a pružný, pravý vzduch oceanový, udělující chuť k jídlu, spaní a veselou mysl. Každý den urazíme 320 až 340 mil. Na lodi převládá živel kaledonský, kapitán, důstojníci, posluhové i někteří cestující jsou Skotové. Cestovatelů v první třídě jest málo. Generál K. od vojska Sjdnocených obcí a dcera jeho jsou moji sousedé při stole. Generál sloužil v pralesích, v Kalifornii, v Idahu a v Arizoně, brzy honě s rudochy, brzy je samé, jak to právě vyžadovaly proměnlivé okolnosti a proměnlivá politika jeho vlády. Velice jest škoda, že nemohu vypravování jeho stenografovati! Jak zajímavé jest, jak velice nese na sobě známku pravdivosti, a jak prostě a skromně to všecko přednáší! Mužové skutku jsou vždy prostí a skromní.

Jediný krok uvádí mne z pustin amerických do Číny. Naproti mně sedí mladý muž, zjev to elegantní, toaleta vybraná, k tomu chování velikosvěté. Jest to jeden z kupců anglické faktorie v Shanghai. S jasností podivuhodnou, krátce a stručně nakresluje mně obraz britského obchodu a britských zájmů v Číně. Smýšlí jako větší část lidí jeho stavu v nejvzdálenějším východě. Říši středu otevřítí evropské civilizaci střelbou z děl; mnoho, velmi mnoho Číňanů, mezi nimi všechny mandariny a liberaly, na věčnost sprovoditi; pak na vládě čínské pořádnou náhradu vynutiti.

A teď do Mexika! Tu sedí můj muž: malý, černovlasý, polo Španěl, polo Indián. Pleť a prádlo by mohly býti svěžejší.

Jest to kupec z Montereye na Rio Granda, mluvící dobře a mnoho. Dle jeho mínění není nic tak malebného, jako rýžová pole v Texasu, nic tak civilisovaného, jako ranchos při Paso del Norte. Chihuahua, otcina jeho, jest druhá Paříž, vlastně ještě mnohem lepší, žlutá zimnice není tak zlá, ona spíše očisťuje a obnovuje krev, jest to pravé pojištění na život. To arcí jsou poetické licence, plody andaluské fantasie a horoucí lásky k vlasti, ale za těmito příležitostmi poznává se praktický smysl muže a zevrubná znalost země. Pojímání jeho jest původní, vtipy jeho samorostlé, ačkoliv poněkud hrubé. Ale řeč jeho se ušlechťuje, malé oči jeho jiskří, když mluví o císaři Maximilianovi. Tohoto nešťastného panovníka — jenž byl mučeníkem za svou věc a ještě ve smrti hrdinou — ověnil tragický jeho konec trvalou září. Již objevuje se zemi, kterou chtěl povznést a která jej obětovala, co jedna z oněch polobáječných postav, jichžto památka zvěčňuje se od pokolení k pokolení. Také císařovna není zapomenuta. Doposavad trvají lidumilné její ústavy, její ochranné dítky, řízené milosrdnými sestrami, přečkaly katastrofu Queretarskou.

Také půl tuctu mladých yankeeů máme na lodi. Kupci to, vesměs uliti z jedné formy: vysoká postava, úzká ramena, plochá prsa; rozumné, pátravé, nepokojné oči; ústa tenká, výraz tváře sarkastický. Kolem sebe rozšiřují ovzduší peněz, a peníze mají anebo budou mít.

Povětrnost jest pěkná a přední paluba přeplněna vystěhovalci, muži, ženami, dětmi, sedlci, skrčenými anebo ležícími. Kdyby to byli lidé z jihu, takhle sedláci z Latia, jak krásná studia pro umělce! Ale tyto tlupy nemají do sebe nic malebného. Na tvářích jejich, zohyzených přílišným trmácením anebo strádáním, čísti lze lhostejnost a tupou odevzdanost. Úplně však neschází veselý živel. Zde zpívají mladíci sborem, tamto jiní tlachají s děvčaty pletoucími. Několik elsaských dělníků, kteří nechtějí se státi opět Němci, táže se mne o radu, mají-li jíti do severních nebo do jižních států, anebo do dalekého západu, jakému povolání se mají věnovati, a co mají počítí, aby hned jak vystoupí na sucho nemřeli hladem v ulicích Novoyorských. O zeměpisu nové vlasti své mají jen temné tušení, jakým způsobem však by si opatřili výživu, o tom nemají ani nejmenšího zdání. Jaký nedostatek prozřetelnosti! A přece, jak se mně praví, jest tak s většinou vystěhovalců. Lidé, kteří se doma cítí nešťastnými, praví sami k sobě: do Ameriky! Skrovný svůj majetek prodají, stržené peníze stačí právě na převoz, a tak pustí se na zdařbůh do světa!

Osmdesátiletý kmet, anglický sedlák ze Somersetshiru, vzor patriarchy, opřen o dva hezké mladé hochy, motá se přes palubu. Chování jeho svědčí o muži, který má sebe

i jiné ve vážnosti. „Pane,“ praví ke mně, „pro mne jest vystěhování se již trochu pozdní, ale já za sebou v Anglii zůstavuji bídu, a na Novém světě doufám nalezt alespoň chleba. Toto jsou moji vnuci.“ Při tom pohleděl na oba mladíky se smíšeným citem laskavosti, důvěry a pýchy. „Otec jejich a dcera má zůstali ve vsi; více jich neuvidím,“ a při slovech těch dal se do hlasitého smíchu. Já odvrátil zrak svůj, a on si přejel rukávem vlhké oči.

Lodní knihovna jest dobře opatřena: angličtí klasikové, díla dějepisná, rozličné literární časopisy a romány Waltera Scotta. Avšak ty knihy, které nejraději čtu, jsou moji spolucestovníci, kteří náležejí všem dílům světa a všem vrstvám společnosti; tím způsobem mjíj den rychle. Strava jest výborna, alespoň co se týče potravy. Úprava, služba, zařízení kabin náleží staré Anglii, jaká byla před zavedením reformy. Nestěžuji si na to, podotýkám toho pouze. Páni ředitelové dotýčné paroplavební společnosti jsou konservativci. Méně příjemný nežli den jest večer. Předně není snadno čísti při kmitavé záři svíčky, při úvětří, přicházejícím přímo od severní točny, které jest dosti silné k způsobení rheumatismu, ale příliš slabé k zapuzení alkoholických výparů večere. Co se pak týče spacích kabin, nacházíme tam, pod touto šírkou a v měsíci květnu, teplotu lednice.

(20. května.) V posledních dvou dnech prudké potrhy větrů od západo-jiho-západu. Angličané tomu říkají *double-top-reef-breeze*. Později zvrhl se větrík ten v poloviční bouři, *half a gale*. Pokud bílá pěna se hřebene převalujících se vln jako ručej přes boky jejich se řítí, věje *double-top-reef-breeze*; při bouři prchá vichřicí mrskaná pěna směrem vodorovným. Tak mne o tom i o jiných věcech poučoval přívětivý kapitán. Vlny a peřeje dělají mu nejmenší starost. Méně lhostejný jest k mlhám a k ledu, s kterými se plavec v tomto ročním počasí na „mělčinách“ skoro vždycky setkává.

Včera však byla povětrnost zase pěkná. Viděli jsme severní záři a veliký ledovec. Skvostné to podívání! Plul vedle nás asi u vzdálenosti jedné míle. Leskle bílý na temeni, zelený v rozsedlinách, vybíhaje ve dva vysoké vrcholy kolísal se ohromný balvan neohrabaně nahoru dolů. Moře se zmítalo a vlny s pěněním lámaly se o plovoucí spoustu ledu. Přes všecken hluk stroje našeho slyšeli jsme zřetelně hromové dunění příboje. Při tom polévalo nás arktické slunce svým rudým světlem. Krásné, velikolepé, ale příšerné.

Nacházíme se nyní na mělčinách newfoundlandských, dnes večer oplujeme Cap Race. Na štěstí jest povětrí čisté. Ale kdybychom, jak obyčejně bývá ve květnu, byli zde zastali mlhu a vrazili do ledové hory, co by se bylo stalo? „Za dvě minuty,“ pravil kapitán, „leželi bychom na dně mořském.“ To jest stinná stránka těchto převozů. Konám tuto plavbu již potřetí v deseti měsících, a skoro vždy při potaženém nebi a husté mlze. Odtud tak často nemožnost určití poledník, když slunce i obzor jsou neviditelné; odtud nutnost hledati cestu „by dead reckoning“; t. j. ustavičným pozorováním výslednice, totiž výsledku směru lodi, rychlosti pohybu a vlivu proudů tak proměnitelných. Kdyby se na místě severní kratší cesty volila jižní ale delší, potkávalo by se málo ledu a skoro nižádné mlhy, a nebezpečství srážky s jinými lodmi anebo s ledovci značně by se umenšilo. Přes všechny užitečné služby mlžného rohu, tohoto dobročinného, ale nervů se dotýkajícího nástroje, který každou minutu vysílá do noci svůj temný, úzkostlivý řev, jsou srážky častější nežli se dovídáme. Podaří-li se zachrániti jednu neb více osob z mužstva anebo zvědětí jméno neb číslo utonulé lodi, podá o tom kapitán zprávu a společnost zaplatí náhradu. Ale stala-li se srážka za úplné tmy, utonula-li loď se vším co na ní bylo, nemohlo-li vyšetřeno býti její jméno, pak veliký leviathau táhne prostě svou cestou.

Peníze jsou právě špatný lidumil, společnosti hledí jedna druhcu v rychlosti překonati. Každé odplutí z Queenstownu, každé přistání v Novém Yorku a naopak oznamuje se od novin s udáním dne a hodiny. Odtud ty šlené předstihy. V anglickém obecnstvu opětně ozývaly se výstražné hlasy, a Times neodepřely jim uveřejnění v závažných sloupcích svých. Kdyby se přijala plavba jižní (t. jižně od 42. stupně šířky), tedy by přeprava trvala o den nebo dva déle, za to však by se konala v obyčejných okolnostech každé jiné delší plavby. Skrovná ztráta času byla by více než nahrazena poměrnou bezpečností. Ale k tomu konci by se veškeré společnosti musily dříve vzájemně zavázat, že upustí od plavby severní, ku kterémuž dohodnutí bohužel ještě nepřišlo. Soupeřství společností má vinu větší části nehod. Cunardští*) arcí neztratili dosavad ani jedinké lodi, ani jediného cestovatele. Také u obou německých společností nezbývá žádného přání. Kapitáni i důstojníci jsou mistři v oboru svém a znají zevrubně tuto část oceanu Atlantského; mužstvo skládá se z lidí osvědčených;

*) Čtu právě (v červnu 1873) s velikým uspokojením veřejné oznámení společnosti té, dle něhož, „aby se vyhnuly srážkám,“ lodi její budou plouti jižní čarou.

stroje, nejdůkladnější svého druhu, po každé plavbě se rozbírají a bedlivě skoumají. Seč jest lidská opatrnost, to se děje. A přece jsou nehody, jakkoli řídké u srovnání s nebezpečnostmi, jakých přemáhati jest, mnohem častější nežli v jiných mořích. Při žádném jiném paroplavebním spojení není podobného nebezpečství a větších překážek. V zimě panují bouře, ale nejhorší čas ku plavbě jsou březem, dubem a květen. V ten čas dostaví se led z mělčin newfoundlandských, proudy nesen ku kraji mexického golfového proudu, a nemoha ho hned prorazití nastaví se na hranici teplých a studených vod, které dotýkajíce se způsobují mlhu. Později, v červnu a červenci, objeví se tam, z vyšších severních stupňů polárního moře přicházejíce, lonští ledovci. Mohutnější nežli drobné kusy ledu z mělčin, a o mnoho hlouběji jdouce, pohybují se jen zvolna ku předu, avšak snadno prorážejí proud golfský, což jest důkazem skrovné hloubky tohoto a působení jiných podmorských proudů. Někdy osáknou na newfoundlandských mělčinách, kde potom zůstanou ležeti více neděl, tvoříce úskalí na žádné mapě nezaznamenané. Ti z nich, kteří plovou dále na jih, tají v krátkém čase.

Pro poštovní parníky do Ameriky se ubírající jsou sedmý a osmý den nejsvízelnější. V tu dobu nacházejí se lodi v širokém, k severní točně otevřeném průlivu mezi Islandem a břehy labradorskými, to jest v samé krajině ustavičných mlh a na veliké dráze ledovců. Sotva zmizí z očí břeh irský, již důstojníci a marináři mluví o tomto sedmém a osmém dni, jako mluví lékaři o kritickém dni jistých nemocí. Až do té doby jest každá povětrnost vhod, potom již není žádného nebezpečství od ledových hor; ale tyto dva dni!

Minulého roku v červenci nacházel jsem se na Skotii, jedné z nejlepších lodí cunardských. Jakkoli v prostředku léta, spatřili jsme mezi Cap Clearem a Sandyhookem slunce jen jedenkrát, a to na krátko. Na mělčinách panovala neproniknutelná mlha, o polednách noční tma. Sotva možná bylo z prostředka paluby viděti čtyři strážníky na přídě. An parokruh neustále se shuštuje, ukazuje teploměr náhlé ochlazení vzduchu a vody. Tedy led zcela ná blízku. Ale kde? to jest veliká otázka. K podivení mému nemírní se rychlost našeho běhu. Povídají mně, že loď poslušna jest kormidla v přímém poměru k rychlosti plavby. Aby bylo možná vyhnouti se ledovci, třeba jest nejenom jej vidět, nýbrž i v čas moci změnití směr. K tomu se předpokládá se strany lodi jistý stupeň pohyblivosti, a tato pohyblivost roste s rychlostí.*)

*) Později slyšel jsem znalce odporovati této theorii.

Tedy, jak vůbec často se děje v životě, zmenšujeme nebezpečnoství čelíce mu.

Hleděl jsem se dostat na předlubí. To nebylo snadno, neboť do lodi stříká mnoho vody. K tomu prudký protivítr a při rychlosti patnácti uzlů v hodině mohutný vánek lodní. Tedy v boji se živly, s proudem vzduchu, který mne div neporazí, a s vlnami přes loď se převalujícími, pronikám pomalu ku předu. Jeden důstojník podává mně silnou ruku svou.

„Vidíte,“ pravil, „onu žlutou oponu právě před námi? Zahaluje-li led, a tito čtyři hoši s bystrými očima svými to zpozorují, řekněme na vzdálenost půl míle, tedy zrovna dvě minuty před tím nežli se oň rozbijeme, pak nám zbývá právě tolik času k otočení, a potom jest všecko v pořádku. All will be right.“

Já děkoval důstojníku za jeho poučení, divě se duševní chladnosti jeho a vědecké ostrosti jeho výpočtu, ale při tom jsem si dovolil přece poněkud toho litovati, že náhodě puštěno tolik vůle.

Pracně deru se ku předu, a konečně jsem u čelního stezně. Zde stojí ti čtyři mužové, v jejich rukou čili spíše očích spočívá osud náš. Krásné typy anglosaského plemene! Práví velikáni, ramenatí; pleť, druhdy bílá a růžová, nyní osmahlá větrem a sluncem, rysy ušlechtilé, hlava pokrytá southwesterem, an světlorusé kadeře vlají ve větru. Tu stojí ti čtyři mužové, s rukama přes prsa přeloženými, jako sochy, jako přibiti na palubu. Pro ně není žádného zákona tíže. Všecky schopnosti jejich duše zdají se býti soustředěny v jejich čilých, lesklých očích. Zraky jejich neodvratně hledí na osudnou oponu, zahalující náš osud. K lehké rozčilenosti jejich vzhledu, k divokému nepokoji přírody tvoří nehybnost velikých těch čtyř postav obzvláštní protivu. Jsou obrazem zdraví, fysické síly, věrné služby, znalosti nebezpečností. .

(21. května, neděle.) Jsme ve vodách novoskotských, den překrásný. Velebně valí ocean dlouhé, ploché, dnes ni žádnou bouří nemrskané vlny své. V nich odráží se jasně svítící slunce, bezmraké nebe, jehož blankyt již zvěstuje blízkost země. Nad mořem, v povětří, na palubě panuje klid. Příroda oblékla sváteční roucho. Cestovníci shromážděni jsou ve velikém kotci; tam v nebytí kněze předcítá lodní lékař modlitby, potom následují obyčejné zpěvy. Poslouchám je sedě na zadní palubě. Poněkud ostré hlasy Skotů a šušňavé yankeeů vystupují ke mně, mírněny vzdáleností a volným vzduchem. Jemně a slavně doznívá chorál nad širou hladinou vodní.

Odpoledne pojednou se výjev změní, dostali jsme se náhle do mlhy. Černé závoje spouštějí se dolů, nebe zatemňuje se jako na divadelním jevišti. Slunce, před malou chvílí ještě tak zářící, podobá se chatrnému, červenavému olejovému plaménku. Nyní také ten shasl, vítr duje s rostoucí mocí, chumelice sněhu zahaluje loď. Ale ledu z mělčin a ledovců netřeba se více báti. Naproti tomu nacházíme se na vlastní hlavní silnici k Novému Yorku. Rybářských bárek tu málo anebo žádných, ale za to mnoho velikých plachtových lodí. Arcif nás dělí ještě pět set mil od ústí Hudsona, avšak že každý dává přednost čáře přímé jakožto nejkratší, tedy ocean, v theorii tak širý, podobá se v samém skutku ulici tři tisíce mil dlouhé, ale velmi úzké, příliš úzké pro tolik přechozích. V nynějším okamžení nachází se na této čáře pět velikých lodí poštovních, jež všechny včera z Nového Yorku vypluly. Na štěstí jsme ještě daleko od sebe. Ale ty plachtové lodi! Zimou se tetelíce sedíme v tak zvaném „hatch way“, malém to prostoru na palubě, kde marináři dostávají svůj grog a cestovatelé kouřiti smějí. Rozumí se, že předmětem hovoru jest naše položení. Vejde na chvílku kapitán, voda teče proudem s jeho kaučukové kazajky, brada jeho podobá se rampouchu. Zapálí cherut a ulevuje srdci svému proklínáním povětrnosti. Skutečně, postavení jeho jest jako člověka, který co možná rychle běží v chodbě úplně tmavé, nevěda jsou-li tam stupně, ale věda skoro s jistotou, že někdo běží jemu naproti! Nikdy a nikde neviděl jsem tak hustý vzduch, tak tmavou noc; a při tom nás žene pára rychlosti půl čtrnáctého uzlu do černa! To jsou zlé chvíle v životě velitelů těchto atlantských poštovních parníků. Stane-li se srážka, tedy ti, kteří trpí škodu, žalují. Je-li výsledek nepříznivý pro společnost, tedy větším dílem uvalí se zodpovědnost na kapitána. Na moři tedy odvažuje se života, na zemi pověsti a jmění svého. Tvrdý to chléb, a strašná to věc, tyto ošklivé mlhy.

Ale nám cestovatelům není se ničeho báti, kapitán Mac-Aulay nás upokojuje. „My jsme silnější,“ praví. Žádná plachtová loď nemůže čeliti Číně. Octne-li se té noci někdo na dně mořském, nebudeme to my. Tato potěšující slova vracejí společnosti všecku její veselost. Každý nese do svého studeného spacího kotce s sebou povznášející cit své sily a neporušitelnosti. Každý jest sám při sobě pevně odhodlán, nemilosrdně zničiti nešťastníky, kteří by mu přišli v cestu. V této hrdinské náladě hledáme a nacházíme, vzdor ustavičnému stenání poplašná pišťaly, posilňující spánek spravedlivých.

(23. května.) Po šestatřicet hodin byly mlha a poplašná znamení našimi průvodčími! Dnes ráno spatřili jsme slunce a zem. V tomto okamžení, v osm hodin večer, zakotvuje Čína v stanici karanténní. Ještě jest světlý den, ale lékař a úředník, kteří nás mají přijmouti, jsou právě při večeri v kruhu rodinném, při kterémžto výkonu, právě jako evropští jich kolegové, neradi bývají vytrhováni. Vystoupíme tedy na půdu americkou teprva zítra. Ale oznamují nám, že ti pánové přijdou až po snídani, že formálnosti na celnici trvají dvě až tři hodiny, a že před polednem nebudeme moci opustiti loď. Právě tak to bylo na mé lonské cestě. Tím způsobem prodlužuje se trvání přepravy o osmnáct hodin. To sotva za to stálo, s nebezpečenstvím života rychlostí čtrnácte uzlů za hodinu hnáti se skrz led a mlhu přes ocean. Zdá se, že burokracie na obou polokoulích kráčí stejnými cestami. Jako dobrý vlastenec mám z toho potěšení, že v této zemi pokroku tak málo jsme předstíženi.

II.

Nový York.

Od 24. až do 26. května.

Broadway. — Fifth Avenue. — Vliv Nového Yorku na dějiny Spojených Obcí.

V Novém Yorku jest všecko zajímavé. Tím nebudiž řečeno, že se mně všecko líbí. Neomrzíť tu pozorovati po celý den ustavičnou, horečnou činnost v Broad- a Wallstreetu, a k večeru prohlížeti si v nádherné Fifth Avenue elegantní svět, to množství procházejících se zahalečů, ty četné ekipáže. Skvostnost vozů, z nichž mnohé okrášleny jsou erby, přebohaté livreje, drazí koně, výstroje dám (lépe obmyšlených od přírody nežli od svých modistek), to vše v proměnlivém obraze vzbuzuje zvědavost příchozího, třeba ho snad ve všem neuspokojovalo. Patráme po mravním svazku mezi touto velikou nákladností na půdě republikánské takto se rozkládající, a mezi žízni po rovnosti, životnímu principu, účelu, popudu, odměně a trestu demokratické společnosti. Skutečně tento modní svět jest jenom trpěn od proletáře, od muže v haleně, od lidu čtvrtého stavu, jak bychom řekli v Evropě; ale toto trpění vysvětluje se nadějí, kterou v této zemi každý chová —

a která není zcela přeludná — že svým časem také může dojíti takového blahobytu. Proč by neměl ženu svou, která teď pro lidi pere anebo v kořalně sklenice a láhve oplachuje, také jednou vidět zde jeti v pěkném kočáře; proč by si neměl do vlastní dvoukolesky zapřáhnout koně za 5000 dolarů; proč by mu mělo býti odepřeno, obklopiti se jedenkrátě vším tím přepychem, všemi těmi hmotnými rozkošemi, které se tuto před očima jeho rozvíjejí, vzbuzující v něm více laskominy nežli závist? V tom spočívá veliký rozdíl mezi demokratem americkým a evropským. Tento poslední zoufaje nad svým povznesením hledí jiného snížití; mravní pohutka jeho jest závist, povolání jeho zarovnávatí a ničiti. Amerikán vyhledává požívání. Aby mohl požívatí, musí práci peníze získati, což na Novém světě jest vždy možno a někdy snadno. Jak mile zbohatne, pokládá se za rovně každému. On tedy snaží se povznésti, neboť hledá rovnost ve vyšším oboru nežli jest ten, kde stála kolébka jeho. Evropský demokrat doufá uskutečnití rovnost tím, že jiné snižuje k sobě. Já dávám přednost methodě americké.

V Americe, jako u nás, zná se rovnost možnou býti jenom v theorii. Nikde se to neosvědčuje více, jako ve Spojených obcích. Vraťme se k našemu halenáři. Je pět nebo šest hodin večer, a on se prochází v páté třídě (Fifth Avenue). Výjev, který se před ním otvírá, zajímá ho, ale nepohoršuje; naopak tvář jeho ukazuje radostné rozčilení. Co vidí, jest obraz jeho vlastní budoucnosti. Ta myšlenka mu lichotí; on neví, že tyto sny v nejlepším případě jenom nedokonale mohou býti uskutečněny. Možná, že nabude velikého bohactví, možná, že někdy všecky tyto Kroesusy z Wallstreetu překoná útratností. Ale přístup do jistých kruhů mu zůstane zamezen. Brzy bude mu cítiti převahu těch, kteří k nim náležejí. Jeho syn neb vnuk snad bude mezi ně připuštěn, on sám jest vyloučen. Že však jest v témž postavení jako většina a sílu svou cítí, neztrácí mysl. Neustále a všelikým způsobem, ale vždy bez úspěchu, shání se po preludu duševní a společenské rovnosti.

Co jest následek toho? Opravdoví vzdělanci, uhlazení ctitelé historických tradic, přátelé evropského mravu vzdalují se jistým způsobem veřejnosti a tvoří svět pro sebe, vyhýbajíce se, jakožto jim nepřátelským, stykům s veřejným životem, s muži činu, kteří ohromnou tuto pevninu těží, její poklady objevují a ku platnosti přivádějí, a jichž podivuhodné výkony jsou právem předmětem obdivu našeho. Dovoleno jest na odívavěti nejpřepjatější přepych, poněvadž hmotné statky každému jsou přístupny. Nedovoleno jest, poněvadž obecnost pikdy se nemůže k té výši povznésti, na jevo dávati duševní

vzdělanost a zušlechtěný mrav. Tyto poklady se ukrývají, jak ukrývali Židé v středověku a jak dosavad pečlivě ukrývají na východě boháči nádheru domácnosti své za neúhlednými zdmi.

Odtud pochází, že cestovatel ve Spojených obcích potkává více surových nežli vzdělaných lidí, a tentýž původ má i mínění v Evropě tak všeobecně rozšířené, ale mylné, že Severoameričan neumí žíti. Věc je ta, že povznešenci — ale takoví, kteří se povznesli rozumem, statečností a činností — že tito pamětihodní mužové, kteří našli prostředků k zbohatnutí, ale ne k vychování svému, kteří znajíce vlastní cenu svou tím trpčeji cítí vzdalování se od nich těch, jenž nad ně předčí vychováním a způsobem života, že tito mužové všude se vtírají do předu, kdežto praví gentlemanové a pravé lady žijí v ústraní, tvoříce ve velikých městech východu, jmenovitě v Bostoně a ve Filadelfii, společnost, která výlučností svou daleko překonává nepřístupné kruhy našich dvorů a hlavních měst.

V tvárnosti Nového Yorku se takořka odráží Unie. Řekl bych, že duševní, mravní a obchodní život Američanův sálá z tohoto ohniska do všech částí spojených států.

Broadway jest zástupce a vzor velikých tepen, jež probíhají severní Ameriku od moře k moři. Tak zvané thoroughfares Londýnskě City, Pařížské boulevardy, Vídeňská Ringstrasse a sta spletených bludišť města toho jsou zajisté stejně oživeny jako Broadway, ale tento ruch vychází z potřeb oněch měst, kdežto Broadway jest více než ulice městská, jest to veliká silnice Unie. Když vpravo i vlevo množství lidí a zboží se složí, zbude toho všeho vždy ještě dost k naplnění vlaků železničních, jichžto síť po pevnině se rozepíná. Lidé jedoucí v nesčíslných a různotvarých vozech, karách a omnibusech vypadají více jako cestovatelé nežli přejezdní hosté v najatém povoze, více jako nepokojní nežli činliví. Člověk by myslil, že každý z nich bojí se zameškati vlak. Zajisté, Nový York jest město ve smyslu evropském, jako Londýn, Paříž, Vídeň; ale on jest zároveň ohromným nádražím, *skladem*, jak se v Americe říká, pro cestovatele i pro zboží. Obyvatelstvo neustále se obnovující proudí do něho i ven, udělující veliké metropoli ráz nepokoje, péče, nehotovosti a prozatímnosti, vlastní skoro všem městům americkým. V celku zastupuje Broadway princip pohyblivosti.

Vejděme do Wallstreetu, čtvrti velikých finančníků. Zde nedá se zapřítí podobnost s Londýnskou City. Budovy, samé to banky, lidé na ulicích, samí to bursovníci, vzduch, jež